

**Správa slovenských jaskýň
Liptovský Mikuláš**

**VÝROČNÁ SPRÁVA
ZA ROK 2004**

Apríl 2005

1. IDENTIFIKÁCIA ORGANIZÁCIE

Názov: Správa slovenských jaskýň

Sídlo: Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš

Rezort: Ministerstvo životného prostredia SR

Riaditeľ: Ing. Jozef Hlaváč

Členovia vedenia: RNDr. Pavel Bella, PhD., vedúci úseku ochrany jaskýň, zástupca riaditeľa
Ing. Ľubica Nudzíková, vedúca úseku prevádzky jaskýň a marketingu
Ing. Jozef Peška, vedúci technicko-servisného úseku
Ing. Lýdia Jánošíková, vedúca ekonomického úseku

Hlavné činnosti:

- ochrana a praktická starostlivosť o prírodné pamiatky – jaskyne v Slovenskej republike
- výskum, monitoring a dokumentácia jaskýň pre potreby ochrany prírody
- správa jaskýň ako vlastníctva Slovenskej republiky
- prevádzka sprístupnených jaskýň ako náučných lokalít
- výstavba a údržba objektov vstupných areálov a technickej infraštruktúry sprístupnených jaskýň
- environmentálna výchova, prezentácia a publicita jaskýň

2. POSLANIE A STREDNODOBÝ VÝHLAD ORGANIZÁCIE

2.1. POSLANIE A HLAVNÉ ÚLOHY ORGANIZÁCIE V RÁMCI ŠTÁTNEJ OCHRANY PRÍRODY

Jaskyne sú súčasťou prírodného dedičstva Slovenskej republiky. Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny ustanovil všetky jaskyne za prírodné pamiatky, na ktoré sa podľa § 24 tohto zákona vzťahujú osobitné podmienky ochrany. Podľa novely Ústavy Slovenskej republiky z roku 2001 sú jaskyne vo vlastníctve štátu.

Správa slovenských jaskýň v Liptovskom Mikuláši je odborná organizácia ochrany prírody a krajiny v priamom riadení Ministerstva životného prostredia SR. Plní úlohy vzťahujúce sa na jaskyne v nadväznosti na § 24, ods. 20 a § 65, ods. 1 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. Podľa štatútu organizácie zo 7. 12. 2003 (č. 43/2003-5) jej činnosť zameraná na správu všetkých jaskýň – prírodných pamiatok a národných prírodných pamiatok a na ich bezpečné a trvalo udržateľné využívanie. Podieľa sa aj na metodickom usmerňovaní starostlivosti o krasovú krajinu.

Organizácia vykonáva komplexnú odbornú starostlivosť a zabezpečuje podmienky ochrany prírodných pamiatok – jaskýň podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (vypracovávanie programov starostlivosti a záchrany a iných ochranných opatrení a ich realizácia v praxi, zabezpečenie výskumu a monitorovania jaskýň pre potreby ochrany prírody, vykonávanie speleologickej strážnej služby a pod.). V nadväznosti na Ústavu Slovenskej republiky Ministerstvo životného prostredia SR v zmysle § 24, ods. 20 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny určilo Správu slovenských jaskýň za správcu jaskýň ako vlastníctva štátu Správu slovenských jaskýň (čl. 2, bod 5, písm. c) štatútu).

Správa slovenských jaskýň ďalej plní úlohy na úseku prevádzky náučných lokalít – sprístupnených jaskýň (sprievodcovská činnosť, budovanie a udržiavanie technických zariadení v jaskyniach a ich vstupných areálov, poskytovanie služieb pre návštevníkov). Zabezpečuje prevádzku 12 sprístupnených jaskýň (Belianska jaskyňa, Bystrianska jaskyňa, Demänovská ľadová jaskyňa, Demänovská jaskyňa slobody, Dobšinská ľadová jaskyňa, Dómica, Driny, Gombasecká jaskyňa, Harmanecká jaskyňa, Jasovská jaskyňa, Ochtinská aragonitová jaskyňa, Važecká jaskyňa).

Organizácia sa podieľa aj na realizácii speleoterapie a ozdravovacích speleoklimatických pobytov v jaskyniach, ktoré na základe medzirezortnej *Dohody o spolupráci v oblasti vykonávania speleoterapie* medzi Ministerstvom životného prostredia SR a Ministerstvom zdravotníctva SR z roku 1998 upravuje *Smernica MŽP SR č. 7/1999-4 na vykonávanie speleoterapeutických pobytov vo vyhradených priestoroch sprístupnených jaskýň* z 30. 9. 1999.

Na prevádzkovanie sprístupnených jaskýň ako náučných lokalít sa vzťahujú aj úlohy týkajúce sa praktickej realizácie *Koncepcie environmentálnej výchovy a vzdelávania* (uznesenie vlády SR č. 846/1997), ktorá bola vypracovaná v zmysle *Národného environmentálneho akčného programu* (uznesenie vlády SR č. 350/1996). Sprístupnené jaskyne majú dôležité poslanie v rámci aktivít environmentálnej výchovy, ich ročná návštevnosť v posledných rokoch pohybuje okolo 650- až 700-tisíc osôb.

Jaskyne Slovenského krasu, Ochtinská aragonitová jaskyňa a Dobšinská ľadová jaskyňa sú na základe bilaterálneho slovensko-maďarského nominačného projektu „Jaskyne Slovenského Aggtelekského krasu“ zaradené do svetového prírodného dedičstva. Správa slovenských jaskýň podľa svojej pôsobnosti vykonáva a zabezpečuje súbor opatrení na ochranu slovenskej časti lokality svetového prírodného dedičstva Jaskyne Slovenského a Aggtelekského krasu v nadväznosti na *Program podpôr a koncepcií rozvoja lokalít, ktoré sú zapísané v zozname svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO* (uznesenie vlády SR č. 509/1996).

2.2. PREDPOKLADANÝ VÝVOJ ORGANIZÁCIE A ROZVOJ AKTIVÍT

Činnosť organizácie sa profilovala od jej založenia v roku 1970. Od začiatku 90. rokov sa jej pôsobnosť vzťahovala na sprístupnené jaskyne, neskôr sa rozšírila aj na jaskyne vývojovo súvisiace so sprístupnenými jaskyňami. Od 1. 1. 2002 sa pôsobnosť organizácie rozšírila na všetky jaskyne v Slovenskej republike. V rámci predchádzajúceho dlhoročného vývoja sa prehodnotili viaceré možné smery zabezpečovania ochrany jaskýň a prevádzky sprístupnených jaskýň. Terajšia činnosť organizácie sa upriamuje na vykonávanie a rozvoj týchto aktivít, predovšetkým v nadväznosti na zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny:

- **Ochrana a praktická starostlivosť o jaskyne.** V štátnom záujme garantovať ochranu jaskýň v Slovenskej republike, ako aj vybraných lokalít zaradených do zoznamu svetového prírodného dedičstva. V spolupráci so Štátnou ochranou prírody SR realizovať program starostlivosti o svetové prírodné dedičstvo – jaskyne Slovenského krasu, Ochtinskú aragonitovú jaskyňu a Dobšinskú ľadovú jaskyňu. Príprava podkladov legislatívnych noriem a vyhlášok týkajúcich sa ochrany jaskýň v nadväznosti na zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (návrhy na vyhlásenie ochranných pásiem ďalších ohrozených jaskýň, doplnky vyhlášky o verejnosti voľne dostupných jaskyniach a pod.). Pokračovať v postupnom vysporiadaní vlastníckych vzťahov pozemkov v okolí vchodov a na povrchu nad sprístupnenými jaskyňami z hľadiska záujmov ochrany prírody. Priebežne a systematicky vykonávať kontrolu dodržiavania podmienok ochrany jaskýň, vrátane ich ochranných pásiem, a predkladania podnetov orgánom štátnej správy na riešenie nežiaducich situácií. Zabezpečiť uzatváranie vchodov do významných a ohrozených jaskýň a vykonávanie speleologickej strážnej služby v jednotlivých krasových územiach na Slovensku, najmä v spolupráci so Slovenskou speleologickou spoločnosťou.
- **Výskum a monitoring jaskýň.** Spracovávanie návrhov praktických ochrannárskych opatrení si vyžaduje detailné poznanie prírodných zložiek, ich priestorových vzťahov a prírodných procesov v jaskynnom prostredí. Preto treba vykonávať monitorovanie klimatických a hydrologických procesov, ako aj geologický, geomorfologický, klimatický, hydrologický a biospeleologický výskum jaskýň s praktickými aplikáciami pre potreby ochrany a prevádzky jaskýň. Hydrologický monitoring sa upriamuje na hydrologické a

hydrochemické procesy (podzemné vodné toky, priesakové atmosférické vody) z hľadiska vplyvu na sintrovú výplň a jaskynné geosystémy ako celok, speleoklimatický monitoring najmä na sledovanie klimatických zmien spôsobených návštevnosťou sprístupnených jaskýň a analýzu vplyvu na jaskynné geosystémy, čo v prípade potreby môže znamenať úpravu režimu ich prevádzky. Klimatický výskum je dôležitý aj z hľadiska ochrany zaľadených jaskýň. Pokračovať treba v inventarizácii výskytu jaskynných živočíchov, vrátane analýzy negatívnych antropogénnych vplyvov na biotopy jaskynnej fauny. Od realizácie revízneho geologického a geomorfologického výskumu jaskýň s využitím moderných metód rádioizotopového datovania a paleomagnetického výskumu sedimentov závisí spresnenie poznatkov o ich genéze, čo prispieva k zvyšovaniu stupňa poznania vývoja krasu a jaskýň na Slovensku. V nadväznosti na úpravu štatútu organizácie z roku 2001 treba uvedené aktivity podľa potreby čoraz viac realizovať aj vo vybraných nesprístupnených jaskyniach, prioritne v národných prírodných pamiatkách, a vytvoriť základnú kategorizáciu jaskýň na Slovensku z hľadiska prírodných hodnôt. Okrem toho treba vykonávať aj základný odborný speleologický prieskum novoobjavených jaskýň alebo skôr objavených jaskýň, v ktorých sa doteraz nerealizoval žiadny výskum, aby sa poznali ich hodnoty z hľadiska ochrany prírody. V rámci geoekologického výskumu jaskýň treba na základe analýzy priestorovej štruktúry a dynamických procesov kategorizovať stabilitu jaskynných geosystémov a stanovenie limitov ich únosného využívania.

- **Prevádzka sprístupnených jaskýň, marketing a technická činnosť.** Skvalitňovanie podmienok pre prevádzku a využívanie sprístupnených jaskýň. Pokračovať v doobudovávaní vstupných areálov sprístupnených jaskýň z hľadiska súčasných prevádzkových potrieb a rozširovania poskytovaných služieb pre návštevníkov. Zrealizovať dostavbu vstupného areálu Belianskej jaskyne, Dobšinskej ľadovej jaskyne, Gombaseckej jaskyne, Demänovskej jaskyne slobody a jaskyne Driny. Priebežne zabezpečovať údržbu a inováciu technických zariadení v jaskyniach vo vzťahu k potrebám ochrany jaskýň a bezpečnosti návštevníkov (elektroinštalácia, telekomunikačné bezpečnostné a ozvučovacie systémy). V Dobšinskej ľadovej jaskyni i v ďalších sprístupnených jaskyniach pokračovať v rekonštrukcii prehliadových chodníkov na báze antikorozných materiálov. Inštalovať nové ozvučovacie systémy na podávanie cudzojazyčných výkladov pre návštevníkov v ďalších sprístupnených jaskyniach. Podieľať sa na vykonávaní a rozvoji speleoterapie v sprístupnených jaskyniach v súlade s potrebami ich ochrany a podmienkami bezpečnosti osôb v podzemí (v zmysle Bezpečnostného predpisu pre jaskyne SBÚ č. 3000/1975). Zabezpečiť ďalší rozvoj maloobchodného predaja vo vstupných areáloch sprístupnených jaskýň vo vzťahu k poskytovaniu základných služieb pre návštevníkov v zmysle platného štatútu organizácie, vrátane rozširovania sortimentu predajného tovaru (pamiatkové predmety, občerstvenie a pod.).
- **Dokumentácia a informačné systémy.** Budovanie dokumentácie a archivácia materiálov súvisiacich s ochranou a praktickou starostlivosťou o jaskyne pre potreby ochrany prírody. Podieľať sa na tvorbe počítačovej databázy centrálnej evidencie jaskýň na Slovensku (v spolupráci so Slovenským múzeom ochrany prírody a jaskyniarstva). Dobudovávať informačný systém organizácie z hľadiska počítačového spracovávania dokumentačných fondov a zabezpečovania prevádzky jaskýň, vrátane ekonomickej agendy, predaja obchodného tovaru a zlepšenia sieťového prepojenia s centrom v sídle organizácie. Pokračovať v tvorbe digitálnej meračskej dokumentácie jaskýň a budovaní geografického informačného systému o významných jaskyniach so spracovávaním aplikačných výstupov pre ich ochranu. Dotvorenie vybraných častí informačného systému organizácie ako integrálnej súčasť rezortného informačného systému Ministerstva životného prostredia SR.

- **Environmentálna výchova, organizovanie odborných a výchovných podujatí.** Koordinácia prevádzky sprístupnených jaskýň ako významných náučných lokalít s požiadavkami štátnej environmentálnej politiky. Zabezpečovanie údržby a aktualizácia náučných chodníkov na prístupových trasách k sprístupneným jaskyniam a v ich okolí. Rozšíriť programy environmentálnej výchovy v nadväznosti na prehliadku sprístupnených jaskýň. Vo vstupnom areáli Demänovskej jaskyne slobody vytvoriť informačné a náučné centrum ochrany prírody vrátane aktivít environmentálnej výchovy. Organizovanie sympózií, vedeckých konferencií a iných odborných podujatí zameraných na prezentáciu výsledkov výskumu, dokumentácie a ochrany krasu a jaskýň na Slovensku (v dvojročných cykloch sa od roku 1997 organizujú vedecké konferencie „Výskum, využívanie a ochrana jaskýň“). Aktívna účasť pracovníkov organizácie na podobných podujatiach organizovaných inými organizáciami, vrátane zahraničia, s cieľom prezentácie činnosti Správy slovenských jaskýň. Pokračovanie v organizovaní interných odborných školení a seminárov pre zamestnancov prevádzok sprístupnených jaskýň s cieľom prehĺbenia ich odborných znalostí pri vykonávaní sprievodcovskej a dozornej činnosti v jaskyniach. Organizovanie seminárov a školení pre členov speleologickej strážnej služby z radov Slovenskej speleologickej spoločnosti.
- **Edičná činnosť, propagácia a publicita jaskýň.** Pokračovať vo vydávaní časopisu Aragonit tematicky zameraného na problematiku ochrany, výskumu, dokumentácie a prevádzky jaskýň. Na základe dohody so Slovenským múzeom ochrany prírody a jaskyniarstva pokračovať vo vydávaní zborníka Slovenský kras. Zostavovanie a vydávanie zborníkov referátov z vedeckých konferencií organizovaných Správou slovenských jaskýň zaoberajúcich sa výskumom, ochranou a využívaním jaskýň. Príprava a vydávanie náučných materiálov, vrátane filmových dokumntov pre potreby environmentálnej výchovy. Vydávanie prezentačných a populárno-náučných brožúr, pohľadníc, prospektov, plagátov a iných propagačných materiálov o sprístupnených jaskyniach na Slovensku. Zabezpečenie výroby rôznych pamiatkových predmetov viažucich sa na jaskyne. Rozšírenie sortimentu propagačných materiálov o sprístupnených jaskyniach. Prezentácia sprístupnených jaskýň na výstavách cestovného ruchu doma i v zahraničí.
- **Spolupráca s domácimi inštitúciami a organizáciami.** Pokračovať a prehĺbiť spoluprácu s odbornými organizáciami ochrany prírody a krajiny, vedeckými ústavmi, vysokoškolskými pracoviskami, organizáciami a agentúrami cestovného ruchu a mimovládnyimi organizáciami v rámci zabezpečovania výskumu, dokumentácie a praktickej ochrany jaskýň, environmentálnej výchovy, prezentácie jaskýň ako prírodných pamiatok a náučných lokalít, zavádzania informačných systémov a pod. Osobitnú pozornosť treba venovať spolupráci so Slovenskou speleologickou spoločnosťou v rámci zabezpečovania ochrany, praktickej starostlivosti a dokumentácii nesprístupnených jaskýň pre potreby ochrany prírody, ako aj so Skupinou pre ochranu netopieroc pri monitorovaní a ochrane netopierov.
- **Zahranická spolupráca.** Pokračovanie a prehĺbenie vzájomnej spolupráce so speleologickými a ochranárskymi organizáciami, ako aj s vybranými výskumnými inštitúciami zaoberajúcimi sa výskumom krasu a jaskýň, najmä z okolitých stredoeurópskych štátov (Agentúra ochrany prírody a krajiny Českej republiky, Správa jaskýň Moravského krasu v Blansku, Geologický ústav AV ČR v Prahe, Speleologický inštitút v Budapešti, Správa Aggtelekského národného parku v Josvafő a Správa Národného parku Bukové hory v Egri v Maďarsku, Geologický ústav PAV vo Varšave a Wroclawská univerzita v Poľsku, Inštitút pre výskum krasu v Postojnej a Správa Postojnskej jaskyne v Slovinsku a i.). Prezentácia jaskýň a aktivít slovenského jaskyniarstva v zahraničí, zapájanie sa do aktivít medzinárodných jaskyniarskych organizácií. Aktívne členstvo a prezentácia ochrany a prevádzky našich sprístupnených jaskýň v rámci aktivít Medzinárodnej asociácii sprístupnených jaskýň (ISCA).

V spolupráci so Slovenskou speleologickou spoločnosťou zabezpečovanie činností vyplývajúcich z členstva slovenského jaskyniarstva v Medzinárodnej speleologickej únii (UIS).

3. KONTRAKT ORGANIZÁCIE S ÚSTREDNÝM ORGÁNOM A JEHO POSLANIE

K O N T R A K T uzavretý medzi Ministerstvom životného prostredia SR a Správou slovenských jaskýň na rozpočtované úlohy na rok 2004

Preambula

V súlade s uznesením vlády SR č. 1370 z 18. decembra 2002, sa uzatvára kontrakt medzi ústredným orgánom štátnej správy – MŽP SR a jej priamo riadenou príspevkovou organizáciou – SSJ. Predmetný kontrakt nie je zmluvou v zmysle právneho úkonu, ale plánovacím aktom, vymedzujúcim finančné a organizačné vzťahy medzi MŽP SR a SSJ.

I.

Účastníci kontraktu

Zadávatel':	Ministerstvo životného prostredia SR
Sídlo:	Námestie Ľudovíta Štúra 1, 812 35 Bratislava
Štaturárny zástupca:	Prof. RNDr. László Miklós, DrSc., minister
Bankové spojenie:	Národná banka Slovenska
Číslo účtu:	8229002/0720
IČO:	678678

a

Riešiteľ:	Správa slovenských jaskýň
Sídlo:	Hodžova 11, 031 01 Liptovský Mikuláš
Štatutárny zástupca:	Ing. Jozef Hlaváč, riaditeľ
Bankové spojenie:	Všeobecná úverová banka
Číslo účtu:	13733-342/0200
IČO:	681792

II.

Trvanie kontraktu

Kontrakt sa uzaviera na obdobie od 1. januára 2004 do 31. decembra 2004.

III.

Platobné podmienky

1. Objem prostriedkov určený na finančné krytie výdavkov úseku ochrany jaskýň sa stanovuje v súlade s uznesením vlády SR č. 974 zo dňa 14. októbra 2003 k návrhu štátneho rozpočtu na rok 2004.
2. Celková finančná čiastka predstavuje 12 000,- tis. Sk, v tom:
bežný transfer predstavuje 9 000,- tis. Sk
kapitálový transfer predstavuje 3 000,- tis. Sk
3. Zadávateľ si vyhradzuje právo znížiť sumu uvedenú v čl. III odst. 2 až o 10%. Desiat percentná suma predstavuje rezervu zadávateľa, ktorú môže použiť na pokrytie zníženia sumy rozpočtovanej vládou pre riešiteľa v dôsledku regulačných opatrení.
4. V prípade, ak zníženie sumy uvedenej v čl. III. ods. 2 bude predstavovať menej ako 5 % dohodnutej ceny prác na dobu trvania kontraktu, riešiteľ bude riešiť úlohy bez zmeny

plánu. Ak bude zníženie uvedenej sumy vyššie ako 5 %, účastnícke strany vypracujú dodatok ku kontraktu pozmeňujúci rozsah predmetu činnosti stanovený v čl. IV. kontraktu.

5. Zadávatel' sa zaväzuje poskytnúť riešiteľovi pravidelné štvrťročné zálohy vo výške 1/4 celkového ročného objemu príspevku stanoveného v čl. III. odst. 2.

IV. Predmet činnosti

1. Predmet činnosti riešiteľa vychádza z plánu hlavných úloh úseku ochrany jaskýň v tématických oblastiach, ktoré tvoria prílohu kontraktu. Zároveň uvádzajú finančné krytie jednotlivých úloh, ako aj termíny ich plnenia a objem mzdových prostriedkov a odvodov do fondov vyčlenené na ich riešenie.

V. Spôsob a termín vyhodnotenia kontraktov

1. Priebežné hodnotenie plnenia úloh kontraktu sa uskutočnia formou kontrolného dňa raz za štvrťrok najneskôr do 20. dňa nasledujúceho mesiaca po uplynutí príslušného štvrťroka za účasti zástupcov zadávateľa a riešiteľa.
2. Dokumentáciu ku kontrolným dňom tvoria protokoly o odovzdaní výsledkov za kontrolovaný štvrťrok, resp. zápisy z kontrolných dní k jednotlivým úlohám. Na kontrolnom dni sa prerokuje priebeh plnenia jednotlivých úloh a problémy spojené s ich plnením.
3. Plnenie úloh vyplývajúcich z kontraktu sa vyhodnotí po uplynutí doby trvania kontraktu formou kontrolného dňa najneskôr do 20. januára za účasti zástupcov zadávateľa a zodpovedných riešiteľov.
4. Dokumentácia potrebná k vyhodnoteniu kontraktu bude pozostávať z protokolov o odovzdaní výsledkov riešenia v IV. štvrťroku a zápisov z kontrolných dní za I. až III. štvrťrok 2004.

VI. Práva a povinnosti zúčastnených strán

1. Ministerstvo životného prostredia SR (ďalej „MŽP SR“) sa zaväzuje:
 - zabezpečiť financovanie predmetu činnosti v zmysle schváleného príspevku čl. III. odst. v celoročnom rozsahu,
 - včas informovať riešiteľa o prípadných zmenách rozpočtu v oblasti financovania úloh.MŽP SR má právo:
 - krátiť objem finančných prostriedkov na jednotlivé úlohy v rozsahu a termínoch, ktoré budú počas trvania kontraktu určené rozhodnutím vlády,
 - vykonávať priebežné kontroly plnenia úloh dohodnutých týmto kontraktom.
2. Správa slovenských jaskýň (ďalej „SSJ“) sa zaväzuje:
 - podľa stanovených termínov v protokole úloh vykonať úlohy dohodnuté týmto kontraktom,
 - dodržať celoročný rozpočet dohodnutý kontraktom a neprekročiť náklady stanovené na riešenie jednotlivých úloh,
 - včas informovať zadávateľa o prípadných problémoch, ktoré sa vyskytli v priebehu riešenia úloh,
 - z každého vydaného titulu odovzdať zadávateľovi 30 kusov. Odovzdanie a prebratie diela sa uskutoční formou záverečnej správy, prevzatím publikácií a podpísaním protokolu o prevzatí diela najneskôr do 15 dní od vydania posledného titulu. Zadávatel' je oprávnený skontrolovať predmet diela v jednotlivých stupňoch zhotovenia podľa dohodnutých kontrolných dní, ukončiť alebo pozastaviť riešenie úlohy, prípadne stanoviť zmenu úlohy.

5. SSJ má právo:
- bezplatne získať od zadávateľa potrebné informácie, ktoré by pomohli pri plnení kontraktom stanovených úloh,
 - požadovať od zadávateľa, aby podľa povahy stanovených úloh vytvoril príslušné organizačné a technické podmienky na ich prezentáciu.

VII.

Zverejnenie kontraktu a verejný odpočet

1. Tento kontrakt zverejnia obidve zúčastnené strany na svojich internetových stránkach do 31. 1. 2004.
2. Verejný odpočet plnenia úloh kontraktu a zverejnenie finančnej správy sa uskutoční na základe výzvy zadávateľa v termíne ním stanovenom.

V Bratislave dňa 29. 1. 2004

minister
životného prostredia Slovenskej republiky

riaditeľ
Správy slovenských jaskýň

4. ČINNOSTI ORGANIZÁCIE A ICH NÁKLADY V ROKU 2004

Správa slovenských jaskýň vykonávala činnosť podľa Plánu hlavných úloh schváleného Ministerstvom životného prostredia SR.

4.1. VÝSKUMNÁ ČINNOSŤ A MONITORING

- Revízy litologický a štruktúrno-tektonický výskum Ochtinskej aragonitovej jaskyne. Uskutočnili sa terénne geologicko-mapovacie práce v jaskyni a na povrchu v rozsahu navrhovaného ochranného pásma jaskyne, vyhotovili sa výbrusy zo vzoriek a ich mikrofotografie, chemické analýzy a tektonogramy z meraní štruktúrnych prvkov, nová geologická mapa jaskyne a povrchu, geologické rezy a blokdiagramy. Výsledky sú publikované formou štúdie v zborníku Slovenský kras, ročník 42.
- Revízy geologický, geomorfologický, hydrologický, speleoklimatický a biospeleologický výskum Liskovskej jaskyne. Výsledky inventarizačného výskumu Liskovskej jaskyne, ktorý sa vykonal vo vzťahu k jej možnému sprístupneniu, výrazne prispeli k doplneniu doterajších poznatkov o tejto národnej prírodnej pamiatke. Postupne sa budú publikovať v odbornej literatúre. Na základe zhodnotenia štruktúrno-tektonických pomerov a detailnej morfolologickej analýzy sa presnili doterajšie poznatky o genéze jaskyne, pričom sa zdôraznil hlavný vplyv freatickej modelácie podzemných priestorov pod vodnou hladinou. Z Jánošíkovej siene, Veľkej siene a Guánového dómu sa odoberali vzorky priesakových vôd, určili sa ich základné fyzikálno-chemické vlastnosti a intenzita priesaku v závislosti od klimatických pomerov. V infiltračných vodách vo Veľkej sieni sa zistil vysoký obsah dusičnanov, čo pravdepodobne súvisí s výskytom guána v miestach priesaku zrážkových vôd. Vyhodnotením doterajších kontinuálnych mikroklimatických meraní sa zistili pomerne komplikované mikroklimatické procesy v jaskyni súvisiace s existenciou viacerých vchodov v rôznych výškových pozíciách. Jaskyňa je na terestrickú i akvatickú faunu pomerne chudobná (16 taxónov zo 7 skupín bezstavovcov). Najbohatšie zastúpenie majú chvostoskoky (Collembola), medzi nimi je najvýznamnejší objav nového druhu pre vedu z rodu *Megalothorax*, ktorý podľa morfológických znakov možno zaradiť medzi troglobionty. Doteraz sa v jaskyni zaznamenalo 7 druhov netopierov, čo poukazuje

na to, že Liskovská jaskyňa je vzhľadom na svoju geografickú polohu druhovo veľmi pestrá. Zaregistrovala sa reprodukčná kolónia netopiera vodného (*Myotis daubentonii*).

- Hydrografické pomery Demänovského jaskynného systému vo vzťahu k ročným zmenám hydrologických procesov – porovnanie zmien vzhľadom na pozorovania z 50. a 80. rokov minulého storočia. Identifikovali a zamerali sa ponory v riečisku Demänovky a Zadnej vody, v dolinke Vyvieranie, Pustej a Machnatej dolinke. Vykonal sa expedičné merania vybraných fyzikálno-chemických ukazovateľov vôd vo viacerých častiach jaskynného systému. Výsledky naznačili prepojenosť niektorých častí hydrologického systému, stanovili rozdielnosť chemického zloženia priesakových vôd, stagnujúcich vôd a aktívneho podzemného vodného toku v závislosti na pozíciu v hydrologickom systéme a miestne podmienky.
- Inventarizačný výskum bezstavovcov v Dobšinskej ľadovej jaskyni, Diviačej priepasti (v spolupráci s Ústavom biologických a ekologických vied Prírodovedeckej fakulty UPJŠ v Košiciach) a Demänovskom jaskynným systéme. V Dobšinskej ľadovej jaskyni sa najviac druhov fauny zistilo pri vchode, ide predovšetkým o povrchové druhy. V nezaľadených častiach jaskyne sa zistilo niekoľko zástupcov jaskynných druhov chvostoskokov, mnohonôžok, veslonôžok a hlbínoviek. Fauna Diviačej priepasti, najmä jej Vstupného dómu, je veľmi bohatá. Z terestrických bezstavovcov sa tu vyskytuje veľa povrchových, ale aj významných jaskynných zástupcov, napr. cenné troglobiontné druhy chvostoskokov, št'úrikov, roztočov. Zaujímavá je aj prítomnosť drobkovitých chrobákov, dvojkrídlavcov a blanokrídlavcov. V jazerách v Jazernom dome sa zaznamenali vzácne stygobiontné kôrovce (plazivky, hlbínovky). Inventarizačný hydrobiologický výskum fauny Demänovského jaskynného systému potvrdil výskyt stygobiontného kôrovca *Niphargus tatrensis* v Demänovskej jaskyni slobody. Výsledky sa využijú pri spracovávaní nominačného projektu na zaradenie Demänovských jaskýň medzi lokality Ramsarského dohovoru na ochranu mokradí. Všetky horeuvedené lokality možno na základe zistených údajov považovať za biospeleologické lokality národného významu. Získané výsledky sa budú postupne publikovať v odbornej literatúre.
- Spracovanie miestneho ÚSES v povodí jaskyne Domica s dôrazom na návrh optimálneho využívania územia vo vzťahu k ochrane jaskyne – II. časť. Na základe zmluvy uzavretej s firmou EKOPED, Žilina vedeckí pracovníci viacerých inštitúcií vykonali terénne výskumné a mapovacie práce v povodí jaskyne Domica, na základe ktorých vypracovali miestny ÚSES na optimálne a racionálne využívanie územia odvodňovaného do jaskynného systému Domica – Baradla. Územie je súčasťou navrhovaného ochranného pásma jaskyne Domica, na ktorom sa dlhodobo vykonávajú viaceré poľnohospodárske činnosti ohrozujúce kvalitu podzemných vôd. Výsledky sa využijú pri usmerňovaní antropogénnych aktivít na tomto území, aby nedochádzalo k znečisťovaniu podzemných vôd, pôdnej erózii a splavovaniu pôdnych sedimentov do jaskynných priestorov.
- Hydrologický a hydrochemický monitoring pre potreby ochrany a prevádzky jaskýň – pokračovanie monitorovania prietokov, chemizmu a čistoty podzemných vodných tokov v jaskyni Domica a v Gombaseckej jaskyni. V nadväznosti na výsledky monitorovania vôd v roku 2003 pokračoval kontinuálny monitoring základných hydrologických a hydrogeochemických charakteristík (konduktivita a teplota vody, prietoky, kolísanie hladiny). Čistota podzemných vodných tokov v oboch jaskyniach sa priebežne sledovala pomocou odberov vzoriek vody, ktoré sa dodávateľsky laboratórne spracovávali. Výsledky chemických analýz poukazujú na variabilitu fyzikálno-chemického a bakteriologického zloženia vôd v závislosti od rozdielnych hydrologických pomerov na lokalitách. V Gombaseckej jaskyni sa na základe týchto analýz zistilo, že vody občasne vyvierajúce z Mramorovej studne a tečúce cez Suchú chodbu nesúvisia s vodami Čierneho potoka, ktorý priteká zo Silickej ľadnice (v jeho ponornej oblasti je znečistená Farárova jama v blízkosti poľnohospodárskeho objektu v obci Silica).

- Monitoring kvality podzemných vôd v jaskynných systémoch ovplyvňovaných negatívnymi poľnohospodárskymi aktivitami: Ponická jaskyňa – Oravecká vyvieracia, Prepadlé – vyvieracia Teplica pri Važeckej jaskyni. Viaceré odbery vzoriek vôd na oboch lokalitách, ktoré zohľadňovali variabilitu klimatických pomerov počas roka a charakter vykonávaných poľnohospodárskych aktivít, reprezentujú kvalitu vôd vstupujúcich do podzemia a vôd vystupujúcich na povrch v krasových vyvieráčkach. Vzorky vody sa dodávateľsky laboratórne spracovali. Výsledky poukázali na občasné organické a bakteriologické znečistenie krasových vôd. Obe lokality patria medzi krasové územia najviac atakované poľnohospodárskymi aktivitami. Riešenie úlohy je dôležité v súvislosti s predpokladaným vyhlásením ochranných pásiem Ponickéj a Važeckej jaskyne (predložené návrhy sú v procese prerokovania).
- Speleoklimatický monitoring zaľadnených jaskýň pre potreby ich ochrany a prevádzky (Dobšinská ľadová jaskyňa, Demänovská ľadová jaskyňa) – pokračovanie monitorovania klimatických procesov v spolupráci s Wroclawskou univerzitou z Poľska. V Dobšinskej ľadovej jaskyni sa získali nové poznatky o genéze a prejavoch pomalých prúdení vzduchu, teplotných zmenách a ich previazanosti medzi horninovým prostredím, výplňami a ovzduším jaskyne, na základe ktorých sa vypracovala sezónna teplotná a vlhkosťná zonálnosť jaskyne. Doterajšie poznatky významnou mierou ovplyvňujú rozhodnutia pri usmerňovaní prevádzky jaskyne a realizovaných technických úpravách. V Demänovskej ľadovej jaskyni sa na základe doterajších výsledkov vyčlenili sezónne teplotné a vlhkosťné zóny. Počas chladného polroku sa zistila závislosť medzi vyčlenenými zónami a druhovým výskytom netopierov. Taktiež sa zaznamenala miera ovplyvňovania ľadových výplní v závislosti od počtu návštevníkov. Najväčšou mierou sa na degradácii ľadových výplní, ako aj na prínose tepla do podzemia podieľajú intenzívne letné zrážky. Doterajšie výsledky sú publikované v zborníku referátov zo 4. vedeckej konferencie „Výskum, využívanie a ochrana jaskýň“.
- Speleoklimatický monitoring jaskyne Domica a Gombaseckej jaskyne pre potreby ich ochrany a prevádzky – pokračovanie monitoringu speleoklimatických zmien vplyvom hydrologického režimu podzemných vodných tokov v jaskyni Domica, pokračovanie základného monitoringu klimatických procesov v Gombaseckej jaskyni. V jaskyni Domica sa v rámci posúdenia vplyvu hydrologického režimu na zmeny speleoklímy zatiaľ zistili len závislosti prejavov intenzívnych letných zrážok na zmeny teploty ovzdušia. V čase realizácie monitoringu zatiaľ nenastala obdobná extrémna situácia v zimnom období, ktorej vplyv je podľa vizuálne známych prejavov z minulosti oveľa výraznejší (tvorba hmly v Majkovom dome). V Gombaseckej jaskyni sa z dôvodu opakovaných porúch prístrojov nezískalo dostatočné množstvo údajov, aby sa mohli spracovať reprezentatívne výsledky. Preto bude monitoring pokračovať aj v nasledujúcom roku.
- Speleoklimatický monitoring Harmaneckej jaskyne – začatie základného monitoringu klimatických procesov. Doterajšie výsledky poukazujú mikroklimatické rozdielnosti jednotlivých častí jaskyne. Najväčšia miera vplyvu vonkajšej klímy na ročný chod základných klimatických ukazovateľov jaskynného ovzdušia sa prejavuje vo vstupných a zadných častiach jaskyne, ktoré komunikujú s povrchom puklinami, čo potvrdzuje aj výskyt netopierov a stôp po predátoroch. Úloha bude pokračovať v nasledujúcom roku, aby sa porovnal prirodzený chod základných mikroklimatických charakteristík počas obdobia uzatvorenia jaskyne pre verejnosť (rok 2004) a jej opätovného sprevádzkovania v roku 2005 po skončení výstavby nového vstupného areálu.
- Monitorovanie výskytu netopierov v Jasovskej jaskyni, Domici, Harmaneckej jaskyni, Liskovskej jaskyni a ďalších vybraných jaskyniach. Chiropterologický monitoring sa uskutočnil v 7 sprístupnených a 20 nesprístupnených jaskyniach. Skupina pre ochranu netopierov vykonávala sčítavanie netopierov v jaskyni Domica, Líšskej a Čertovej diere, Dobšinskej ľadovej jaskyni, Harmaneckej, Jasovskej, Drienovskej, Moldavskej a Oblúkovej jaskyni, v jaskyniach Fajka a Okno, v Tomášovej jaskyni, Mníchovej diere

a ďalších jaskyniach; skupina *Miniopterus* v jaskyni Driny, Plaveckej jaskyni, jaskyni Haviareň, v jaskyniach Tmavá a Deravá skala, v Oplentovej jaskyni a Jaskyni v Štokeravskej vápenke. Správa slovenských jaskýň uskutočnila pozorovania v Demänovskej ľadovej a Belianskej jaskyni a spolupracovala pri sčítaní netopierov v niektorých ďalších jaskyniach. Sledovala sa najmä početnosť a druhová skladba chiropterofauny, ktorá sa na viacerých lokalitách zisťuje už niekoľko rokov. Zaznamenávajú sa sezónne a medzisezónne zmeny a hľadajú sa príčiny, ktoré ich spôsobili. Na základe týchto údajov sa navrhujú ochranné manažmentové opatrenia, napr. výrub porastov v okolí vchodu do jaskyne Čertovej diery pre zabezpečenie vhodnejších vletových podmienok pre vzácne lietavce sťahovavé (*Miniopterus schreibersii*). Výsledky pozorovaní sa budú postupne publikovať v odbornej literatúre.

- Zhodnotenie prírodných pomerov v okolí Bieleho dómu v Belianskej jaskyni vo vzťahu k možnosti realizácie speleoterapie alebo ozdravovacích speleoklimatických pobytov. Na základe kontinuálneho sledovania teploty a relatívnej vlhkosti vzduchu sa potvrdili stabilné a priaznivé speleoklimatické podmienky. Súčasťou správy z geologického a geomorfologického výskumu je aj meračská dokumentácia sienovitého priestoru pod zamerania. Za rozdielnych vonkajších klimatických podmienok sa odobrali vzorky priesakových vôd a stanovili sa ich základné fyzikálno-chemické vlastnosti. Priesakové vody nevykazujú znaky výraznejšieho zhoršenia ich kvality. Intenzita infiltrácie vôd počas roka výrazne kolíše v závislosti od zrážok na povrchu. V prípade využitia týchto priestorov na horeuvedený účel, treba vhodným a dostatočným spôsobom zabezpečiť odtok infiltračných vôd, ktoré sa tu čiastočne kumulujú. Inventarizačným biospeleologickým výskumom sa zistil výskyt 3 zástupcov jaskynných bezstavovcov. Mikrobiologické faktory (hodnoty alergénnych častíc v ovzduší vzhľadom ku zdravotnej nezávadnosti prostredia) musí posúdiť akreditované zdravotnícke zariadenie. Výskyt netopierov sa v tejto časti Belianskej jaskyne nezaznamenal.

4.2. LEGISLATÍVA, PRAKTICKÁ OCHRANA A STAROSTLIVOSŤ O JASKYNE

- Spracovali sa návrhy na vyhlásenie ochranných pásiem štyroch ohrozených jaskýň: Krásnohorská jaskyňa, Brestovská jaskyňa, Čachtická jaskyňa a Burda. Účasť na prerokovaní návrhov ochranných pásiem jaskýň, ktoré sa spracovali a príslušným krajským úradom životného prostredia predložili v roku 2003, s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov s následným dopracovaním návrhov podľa pripomienok (Domica, Ochtinská aragonitová jaskyňa, Gombasecká jaskyňa, Brekovská jaskyňa, Bystrianska jaskyňa, Važecká jaskyňa, Demänovské jaskyne, Ponická jaskyňa, Podbanište a Malá Drienčanská jaskyňa), vyhlásenie týchto ochranných pásiem sa očakáva v roku 2005.
- Krajské úrady životného prostredia vydali nové návštevne poriadky sprístupnených jaskýň v nadväznosti na zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, ktorých návrhy spracovala Správa slovenských jaskýň v roku 2003.
- Príprava Vyhlášky o verejnosti voľne prístupných jaskyniach v nadväznosti na zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, ktorú po prerokovaní vydajú územne príslušné Krajské úrady životného prostredia. Návrh zoznamu verejnosti voľne prístupných jaskýň sa komisionálne sa prerokoval za účasti štátnej ochrany prírody SR, Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva a Slovenskej speleologickému spoločnosti. 15 jaskýň je odporučených na vyhlásenie za verejnosti voľne prístupné, 18 jaskýň treba dodatočne preskúmať z hľadiska výskytu netopierov.
- Príprava Smernice MŽP SR o správe jaskýň ako vlastníctva štátu. Spracoval sa návrh smernice, ktorý sa odstúpil MŽP SR na vydanie. Smernica MŽP SR z 13. augusta 2004 č. 2536/760/04-5.1 upravuje činnosti na úseku správy jaskýň ako vlastníctva štátu (obsah správy jaskýň, zákazy a dôvody prenechania jaskyne do nájmu, podmienky prenechania

jaskyne do nájmu, určenie ceny za prenájom jaskyne a jej úhrada, kontrola jaskýň prenechaných do nájmu).

- Pripravil sa návrh Metodiky na kategorizáciu jaskýň z hľadiska ich spoločenskej hodnoty (jaskyne nadnárodného, národného, regionálneho a miestneho významu), ktorý sa po konzultáciách v širšom kruhu odborníkov z oblasti speleológie predložil na MŽP SR.
- Zabezpečenie a rozvoj speleologickej strážnej služby v jednotlivých krasových územiach Slovenska. Začiatkom roka sa uzatvorili zmluvy o zabezpečení speleologickej strážnej služby so 41 strážcami. Počas roka sme zaevidovali 522 hlásení, z ktorých najzávažnejšie riešila Správa slovenských jaskýň alebo sa postúpili na príslušné obvodné alebo krajské úrady životného prostredia, prípadne odborným organizáciám Štátnej ochrany prírody SR (poškodenie uzáverov Liskovskej jaskyne, priepasti Havran, jaskýň Burda a Kadlub; prekopanie vchodu jaskyne Točište 15 v Demänovskej doline; ilegálne skládky odpadov pri Dubnej skale, v Ponickéj jaskyni, vo Vajskovskej a Prosieckej doline a iné). Menej závažné znečistenie jaskýň odstránili strážcovia v rámci výkonu služby (napr. z Veľkej ružinskej jaskyne, Drienovskej jaskyne, Koniarovej jaskyne, Brložnej diery, Veľkej Peňažnice, Daxnerovej jaskyne a Hradovej jaskyne 1). V spolupráci so strážcami Správy NP Nízke Tatry a Policajného zboru SR v Liptovskom Mikuláši sa zorganizovala úspešná akcia na zadržanie osoby, ktorá realizovala ilegálnu vodcovskú činnosť do Suchej jaskyne v Demänovskej doline.
- Uzatváranie a oprava uzáverov vchodov do ohrozených jaskýň: Ardovská jaskyňa, Jaskyňa v Zásokči – horný vchod, jaskyňa Udiery, Brestovská jaskyňa, Žiarna jaskyňa 2, Javorinská medvedia jaskyňa, Jaskyňa na Rúbani, Májova priepasť, Jaskyňa studeného vetra, Psie diery, Šingliarova priepasť, Teplica, Čertova jaskyňa, Líščia jaskyňa, Jaskyňa Strateného potoka, Môcovská jaskyňa, Vlčie jamy, Veterlínska sonda, Bauxitová baňa, Šoldovo, Halašova jama, Jánošíkova jaskyňa, Nová Stanišovská jaskyňa, jaskyňa Burda, jaskyne č. 27 a Točište 15 v Demänovskej doline (bočné vchody do Demänovskej jaskyne slobody). Opravili sa uzávěry dvoch vchodov do Liskovskej jaskyne, ktoré boli poškodené po vlámaní neznámymi osobami.
- Čistenie a odstraňovanie nepotrebných a odpadových materiálov z jaskýň. Odstránili sa odpady a znečistenia zo závrtovej Važeckého krasu, z Májovej priepasti, priepasti Štepnica, Šingliarovej priepasti, priepasti Brázda, zo Starej Bystrianskej jaskyne, z Prepoštskej jaskyne a Novej Brzotínskej jaskyne. Čistenie Zvonivej diery pri Silici sa nedokončilo z dôvodu veľkého množstva toxického odpadu (potreba spracovania osobitného projektu vzhľadom na veľký rozsah prác a finančnú náročnosť realizácie prác). Odstránenie toxického odpadu z Konskej diery je podmienené schválením projektu, ktorý sa predložil na MŽP SR. Po odsúhlasení projektu na odstránenie toxického odpadu zo Snežnej priepasti v Slovenskom krase (spracovanie projektu zabezpečila Správa slovenských jaskýň) verejné obstarávanie na realizáciu prác zabezpečoval KÚŽP v Košiciach.
- Údržba a doplnenie označenia jaskýň vyhlásených za národné prírodné pamiatky, označenie hraníc vyhlásených ochranných pásiem jaskýň. Označilo sa vyhlásené ochranné pásmo Liskovskej jaskyne, ďalej NPP Aksamitka, NPP Čachtická jaskyňa a PP Ľadová jama na Muráni; obnovilo sa označenie NPP Domica a NPP Važecká jaskyňa.
- Výrub porastu v okolí vchodu do jaskyne Čertova diera (systém jaskyne Domica) s cieľom zlepšenia vletových podmienok pre netopiere *Miniopterus schreibersii*. Vykonan sa v zime 2004 za účasti Skupiny pre ochranu netopierov, Správy NP Slovenský kras a miestne príslušného správcu lesov.
- Príprava podkladov pre vydávanie rozhodnutí krajských úradov, účasť na revíziách jaskýň. V roku 2004 sa spracovalo 47 stanovísk pre orgány štátnej ochrany prírody, ktoré sa týkali najmä speleologického prieskumu a výskumu, správy jaskýň ako vlastníctva štátu, vykonávania speleoterapie a ozdravovacích speleoklimatických pobytov v jaskyniach, šetrenia nelegálnych činností v jaskyniach, rozširovania lomov a geologického prieskumu v krasových územiach, plánovanej stavebnej činnosti

a vykonávania turistických aktivít v okolí jaskýň. Pre Policajný zbor SR sa spracoval znalecký posudok na vyčíslenie škody na kvapľovej výzdobe v Brestovskej jaskyni. Uskutočnila sa revízia Benediktovej jaskyne (KÚŽP Trenčín), jaskyne Udiery (OUŽP Brezno), Brekovskej jaskyne (KÚŽP Prešov) a Jaskyne mŕtvych netopierov (SIŽP Banská Bystrica).

- Operatívne úlohy pre Ministerstvo životného prostredia SR sa sústredili najmä na spracovávanie odborných stanovísk pre vydávanie rozhodnutí MŽP SR, návrh smernice o správe jaskýň ako vlastníctva štátu, úlohy zo zasadnutí spoločnej slovensko-poľskej a slovensko-maďarskej komisie pre ochranu prírody, podklady k príprave projektov štrukturálnych fondov a iné úlohy.

4.3. PREVÁDZKA SPRÍSTUPNENÝCH JASKÝŇ

- V rámci prípravy sprístupnených jaskýň pred otvorením sezóny sa k 1. 4. 2004 vykonali práce týkajúce sa udržiavania čistoty a dobrého technického stavu vstupných areálov a prehlídkových trás v jaskyniach, bezchybného fungovania osvetlenia jaskynných priestorov a telekomunikačných zariadení na prepojenie povrchu s podzemím a pod.
- Pred sezónou sa uskutočnili bezpečnostné prehliadky jednotlivých sprístupnených jaskýň za účasti zástupcov obvodných bankských úradov zamerané na bezpečnosť návštevníkov na prehlidkovej trase, elektrických rozvodov v podzemí aj na povrchu, zabezpečenie prvej pomoci pre návštevníkov, kontrolu havarijných plánov jaskýň a iné úlohy týkajúce sa bezpečnej prevádzky jednotlivých jaskýň. Z viny organizácie sa nezaznamenal žiadny úraz zamestnanca ani návštevníka.
- Preventívne prehliadky skalných masívov nad vchodmi do Demänovskej ľadovej jaskyne, Važeckej jaskyne, jaskyne Dmica a Jasovskej jaskyne s cieľom predchádzania možnému padaniu a rúteniu skalných blokov, zabezpečenia bezpečnosti pohybu osôb a majetku organizácie. V spojitosti so zabezpečením bezpečného pohybu osôb a ochrany majetku organizácie sa vykonali aj úradne povolený výrub stromov v bezprostrednom okolí vstupného objektu Belianskej jaskyne, čím sa minimalizovali škody spôsobené víchricou v novembri 2004.
- Stabilizácia skalného masívu nad východom z Bystrianskej jaskyne s cieľom zabezpečenia bezpečnosti pohybu návštevníkov jaskyne sa zrealizovala podľa projektovej dokumentácie a v zmysle podmienok stanovených pre drobnú stavbu Obecným úradom vo Valaskej, Obvodným bankským úradom v Banskej Bystrici a výnimky Krajského úradu životného prostredia v Banskej Bystrici.
- Celková návštevnosť sprístupnených jaskýň v roku 2004 bola 647 980 osôb (Tab. 1), v roku 2003 – 690 810 osôb, v roku 2002 – 726 597 osôb, v roku 2001 – 700 239 osôb, v roku 2000 – 630 924 osôb. V rokoch 2003 a 2004 bola zatvorená Harmanecká jaskyňa z dôvodu výstavby nového vstupného areálu.

Tab. 1. Počet návštevníkov v sprístupnených jaskyniach na Slovensku v roku 2004 (* sezónne otvorené jaskyne).

Jaskyňa	Počet návštevníkov
Belianska jaskyňa	115 428
Bystrianska jaskyňa	24 957
Demänovská jaskyňa slobody	154 590
Demänovská ľadová jaskyňa*	100 258
Dobšinská ľadová jaskyňa*	103 084
Dmica	29 507
Driny*	31 655
Gombasecká jaskyňa*	13 269

Harmanecká jaskyňa*	zatvorená
Jasovská jaskyňa*	16 580
Ochtinská aragonitová jaskyňa*	34 579
Važecká jaskyňa	24 073
Spolu	647 980

- Na jednotlivých prevádzkach jaskýň sa agenda predaja vstupeniek i maloobchodného predaja zabezpečuje pomocou počítačovej techniky. Priebežne sa podľa potreby realizoval nákup novej PC techniky, ktorú si vyžadujú novšie verzie programového vybavenia. Súčasne sa vykonávalo zaškolenie obsluhujúceho personálu. Zmenárenská činnosť sa vykonávala v deviatich jaskyniach. Zabezpečilo sa prepojenie prevádzok sprístupnených jaskýň cez počítačovú sieť.
- Spracovanie výsledkov prieskumu trhu vo vzťahu k prevádzkam sprístupnených jaskýň. Pomocou nového softwarového produktu (kompatibilného s existujúcim softwarovým produktom A-JAS) sa spracovali dotazníky, ktoré sa získali v rokoch 2003 a 2004.
- Podobne ako v minulých rokoch, v zmysle medzirezortnej dohody medzi Ministerstvom životného prostredia SR a Ministerstvom zdravotníctva SR o vykonávaní speleoterapie z roku 1998 a príslušnej Smernice MŽP SR č. 7/1999-4 sa v roku 2002 v spolupráci so zdravotníckymi organizáciami speleoterapeutická liečba vykonávala v Bystrianskej jaskyni, ozdravovacie speleoklimatické pobyty v Jasovskej a Belianskej jaskyni.

4.4. INVESTIČNÉ AKCIE, VÝSTAVBA A ÚDRŽBA OBJEKTOV A TECHNICKÉHO ZARIADENIA

- Výstavba vstupného areálu Harmaneckej jaskyne, vrátane vodovodu, ČOV a kanalizácie. Stavba sa prebrala od zhotoviteľa. V decembri 2004 sa uskutočnilo kolaudačné konanie v zmysle vodoprávneho rozhodnutia. Kolaudácia vlastnej stavby je určená na apríl 2005. V máji 2005 sa vykonávajú dodávky a montáže interiérov, ktoré nie sú predmetom dodávky stavby. Nad rámec pôvodného projektu sa museli vykonať práce, ktoré vyplynuli zo zložitosti zakladania stavby, zmeny technologickej a stavebnej časti vodovodnej prípojky, zateplenia ČOV, zmeny trasy z dôvodu ochranných pásiem inžinierskych sietí. V súvislosti so stavbou sa riešili aj úpravy exteriéru vstupného areálu jaskyne a visutej nákladnej lanovej dráhy, ktorá vedie z doliny Harmanca k vstupnému areálu jaskyne.
- Príprava projektovej dokumentácie generálnej rekonštrukcie Horského hotela na náučné centrum ochrany prírody vo vstupnom areáli Demänovskej jaskyne slobody. Projektová dokumentácia pre stavebné povolenie je vyhotovená. V predprojektovej činnosti sa zabezpečili sondy pre určenie statiky stavby, elektrickej prípojky, požiarnej vody a špeciálnych izolácií proti zemnej vlhkosti a vode. Plán organizácie výstavby, ktorý bude dodaný v marci 2005, určí dve etapy výstavby (vzhľadom na požiadavku, že prevádzka jaskyne nebude počas výstavby prerušená), zvislú dopravu nákladnou lesnou lanovkou a projekt bezpečnosti pri práci. Po vydaní stavebného povolenia sa spracuje projekt so žiadosťou o financovanie výstavby zo štrukturálnych fondov EÚ.
- Rekonštrukcia prehliadkového chodníka v Dobšinskej ľadovej jaskyni – III. etapa. V mimosezónnom období sa do začiatku turistickej sezóny 2004 (jaskyňa je otvorená pre verejnosť od 15. 5. do 30. 9.) vykonala rekonštrukcia časti prehliadkového chodníka v úseku Ruffínyho koridor – Veľká sieň na báze antikorózneho nerezového materiálu.
- Rozšírenie a prekrytie terasy pre návštevníkov vo vstupnom areáli Demänovskej ľadovej jaskyne. Pred vstupným objektom, kde sa zhromažďuje najviac návštevníkov (miesto predaja lístkov, bufet) sa rozšírila a prekryla terasa, čím sa zlepšili podmienky pre prevádzku jaskyne vo vzťahu pohybu a oddychu návštevníkov jaskyne, vrátane ich ukrytia v nepriaznivom počasí. Realizáciu prác si vyžiadala nárast počtu návštevníkov jaskyne na 105-tisíc osôb v posledných rokoch (jaskyňa je otvorená od 15. 5. do 30. 9.).

- Vybudovanie vodovodnej a kanalizačnej prípojky, čerpacej stanice a akumuláčnej vodnej nádrže pre jaskyňu Driny – II. etapa. Dokončilo sa vybudovanie vodovodnej a kanalizačnej prípojky k jaskyni (Jahodník – jaskyňa Driny). Do výkopovej rýhy sa vložil aj telekomunikačný kábel a káble pre ovládanie dotlačacej stanice. Vybudovanie čerpacej stanice a akumuláčnej vodnej nádrže sa však z dôvodu problémov pri vodoprávnom konaní a určení vodného zdroja zatiaľ nerealizovalo. Musia sa doriešiť najmä problémy súvisiace s majetkovo-právnym vysporiadaním pozemkov.
- Oprava prístupových ciest a chodníkov k vstupným areálom sprístupnených jaskýň (Demänovská jaskyňa slobody, Belianska jaskyňa, Harmanecká jaskyňa, Dobšinská ľadová jaskyňa, Ochtinská aragonitová jaskyňa) sa vykonávala priebežne podľa ich stavu a požiadaviek na bezpečnosť pohybu návštevníkov. Najväčší rozsah prác tvorila oprava spodnej časti chodníka k Demänovskej jaskyni slobody od parkoviska pri hoteli FIM (vrátane osvetlenia) a výmena zábradlia na prístupovom chodníku k Harmaneckej jaskyni.
- Oprava akumuláčnej vodnej nádrže, vodovodnej a kanalizačnej prípojky vo vstupnom areáli Demänovskej jaskyne slobody. Opravená stará akumuláčná nádrž pri východe z jaskyne v dolinke Točište sa v roku 2005 po inštalácii technologického zariadenia na úpravu vody napojí na rozvody odberu vody z jaskyne, čím sa doriešia existujúce problémy s pitnou a úžitkovou pre vstupný areál Demänovskej jaskyne slobody.
- Oprava a údržba elektrických zariadení (rozdávačov, elektrických rozvodov a svietidiel) v sprístupnených jaskyniach. Práce sa zrealizovali v nadväznosti na závery bansko-bezpečnostných prehliadok jaskýň, závady z revízií správ elektrických zariadení a príkazy riaditeľa pre zaistenie bezpečnosti prevádzok sprístupnených jaskýň a objektov organizácie.
- Stavebná údržba a oprava objektov vstupných areálov a technickej infraštruktúry sprístupnených jaskýň. Realizácia prác podľa plánovaných požiadaviek sa rozšírila o úlohy vyplývajúce z bansko-bezpečnostných prehliadok jaskýň pre zaistenie bezpečnosti návštevníkov, zamestnancov, ako aj ochrany majetku (Gombasecká jaskyňa – oprava mreží po vlámaní, Belianska jaskyňa – oprava terasy a inžinierskych sietí, Demänovská ľadová jaskyňa – statické zabezpečenie prevádzkovej budovy, Jasovská jaskyňa – údržba prevádzkovej budovy, Ochtinská aragonitová jaskyňa – výmena dverí a údržbárske práce v interiéri vstupného areálu, Dobšinská ľadová jaskyňa – oprava plota a zriadenie druhej pokladne).
- Stavebné opravy suterénnych priestorov administratívnej budovy Správy slovenských jaskýň na Hodžovej ul. v Liptovskom Mikuláši sa zrealizovali podľa požiadaviek úseku ochrany jaskýň (šatne a odkladacie priestory pre zamestnancov pracujúcich v jaskyniach) a úseku technicko-servisného (údržbárske a skladové priestory).
- Inštalácia zabezpečovacích systémov vstupných areálov a vchodov sprístupnených jaskýň – I. etapa. Vzhľadom na značné majetkové hodnoty a nevyhnutnosť ich ochrany sa prednostne vykonala inštalácia zabezpečovacieho systému v novovybudovanom vstupnom areáli Harmaneckej jaskyne. Ďalej sa zabezpečilo spracovanie východiskovej technickej správy pre inštaláciu zabezpečovacích systémov vstupných areálov a vchodov ostatných sprístupnených jaskýň s cieľom ich vzájomnej kompatibility a prepojenia do centra organizácie v Liptovskom Mikuláši, na základe ktorej sa spracoval projekt na financovanie úlohy zo štrukturálnych fondov EÚ.
- Oprava komunikačných systémov v sprístupnených jaskyniach pre zvýšenie bezpečnosti osôb. Nevyhnutné opravy, ako aj pravidelné servisné prehliadky komunikačných systémov pre zaistenie bezpečnosti osôb v podzemí jaskýň sa priebežne zabezpečovali (Domica, Gombasecká jaskyňa, Bystrianska jaskyňa, Demänovská jaskyňa slobody a iné). Ďalej sa zabezpečilo spracovanie podkladov technického riešenia modernizácie na spoločnej technologickej báze, ktoré boli potrebné k spracovaniu projektu na financovanie úlohy zo štrukturálnych fondov EÚ.

- Rekonštrukcia elektroinštalácie Gombaseckej jaskyne – I. etapa. V I. polroku 2004 sa vykonala výmena elektrických rozvádzačov, ktoré boli značne skorodované. V rámci rekonštrukcie elektroinštalácie v súvislosti s prechodom elektrickej siete zo sústavy IT na TNS treba ďalej zrealizovať výmenu elektrickej inštalácie (2. etapa). V II. polroku sa spracoval projekt týkajúci sa dobudovania a rekonštrukcie technickej infraštruktúry Gombaseckej jaskyne so žiadosťou o financovanie zo štrukturálnych fondov EÚ.
- Výmena dverí z antikorozyneho materiálu vo vchodoch a vstupných prerážkach sprístupnených jaskýň (Gombasecká jaskyňa, Jasovská jaskyňa, Dmica, Belianska jaskyňa, Harmanecká jaskyňa, Demänovská jaskyňa slobody, Važecká jaskyňa). Spracoval sa projekt so žiadosťou na financovanie prác zo štrukturálnych fondov EÚ.
- Príprava projektovej dokumentácie I. etapy dostavby vstupného areálu Gombaseckej jaskyne (úprava a prestrešenie terasy pred vchodom do jaskyne). Predrealizačná príprava stavby ukončená (povolenie drobnej stavby vrátane splnenia podmienok dotknutých orgánov a organizácií). Stavba je realizačne pripravená pre rok 2005 so žiadosťou na financovanie zo štrukturálnych fondov EÚ.

4.5. DOKUMENTÁCIA A INFORMAČNÉ SYSTÉMY

- Počítačová evidencia jaskýň na Slovensku – dotvorenie programu D-Speleo z hľadiska sieťovej aktualizácie dát a prepojenia na GIS, aktualizácia a doplňovanie údajov o polohe, hodnotách, ochrane a dokumentácii jaskýň. Pre odborných pracovníkov úseku ochrany jaskýň je databáza sprístupnená priamo z ich pracovísk cez individuálne prístupové heslá. V roku 2004 Správa slovenských jaskýň zamerala formou GPS polohu 169 jaskýň a krasových javov. Zamerané lokality sú zobrazené na všetkých dostupných podkladoch v systéme ArcView. Prepojenie na D_Speleo sa realizuje prostredníctvom tabuľky formátu dbf.
- Digitalizácia a vektorizácia meračskej dokumentácie jaskýň vyhlásených za národné prírodné pamiatky (Liskovská jaskyňa, Brestovská jaskyňa, Medvedia jaskyňa, Perlová jaskyňa, Aksamitka). Vykonalo sa skenovanie, digitalizácia a vektorizácia dostupných mapových podkladov všetkých uvedených jaskýň.
- V spolupráci s Jaskyniarskou skupinou SSS Spišská Belá sa v roku 2004 zamerali nezdokumentované priestory pod priepaťou Peklo a pod Bielou sieňou, čím sa domerali všetky známe časti Belianskej jaskyne. Celková dĺžka zameraných priestorov Belianskej jaskyne je 3 641m.
- Domeranie nesprístupnených častí Bystrianskej jaskyne – 1. etapa. V spolupráci s oblastnou skupinou SSS Brezno sa zamerali úzke bočné chodby pri Zrútenom dóme a Vstupnej chodbe vedúce zo sprístupnenej časti jaskyne. Ťažko dostupné priestory Starej Bystrianskej jaskyne, ako aj priestory pri priepasti Peklo sa zamerajú v roku 2005. Odhadovaná dĺžka všetkých doteraz známych priestorov jaskyne je vyše 2 km.
- Budovanie a počítačové spracovávanie dokumentačných fondov o jaskyniach (fotoarchív, rezervačné knihy, mapový archív, knižnica). Ochrannárske a iné aktivity v jaskyniach sa priebežne dokumentujú. Knižničný fond sa buduje najmä výmenou literatúry. V rámci počítačového spracovávania sa plnili databázy knižnice, fotoarchívu a mapového archívu.
- Digitálna videodokumentácia sintrovej výplne vybraných jaskýň pre potreby ochrany prírody (Ochtinská aragonitová jaskyňa, Demänovská jaskyňa slobody) – porovnávací materiál pre šetrenie možných prípadov poškodenia sintrovej výplne, najmä v miestach, kde môže byť poškodená návštevníkmi.
- Aktualizácia ekonomických informačných systémov vzhľadom na legislatívne zmeny sa na prevádzkach sprístupnených jaskýň, ako aj v sídle organizácie v Liptovskom Mikuláši uskutočnila v júli 2004. Počítačová technika na prevádzkach jaskýň sa postupne vymieňala, spustila sa pilotná prevádzka sieťovej verzie informačného systému jaskýň.

- Správa počítačovej siete, antivírusová ochrana, údržba internetového a poštového servera, aktualizácia internetovskej stránky. Priebežne sa vykonávala údržba počítačovej siete, aktualizácia softwarového vybavenia i antivírovej ochrany. Internetová stránka sa priebežne aktualizovala podľa požiadaviek a podkladov úseku ochrany jaskýň a úseku prevádzky jaskýň a marketingu.

4.6. ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA A ODBORNÉ PODUJATIA

- Dobudovanie náučného centra vo vstupnom areáli jaskyne Domica – II. etapa. Na základe architektonického projektu a odborného scenára sa inštalovala environmentálna expozícia s vitrínami s trojrozmerným materiálom (škrapy, závrty, jaskyne, archeológia, história), mapami (povrch NP Slovenský a Aggtelecký kras, geológia Slovenského krasu, jaskyňa Domica) a panelmi (typy škráp, typy závrto, krasové doliny, genetické typy jaskýň, jaskynné skalné tvary, sintrové formy, voda v krase, jaskynné živočíchy, objaviteľ jaskyne). Na realizáciu ostatných prác (nákup počítačovej techniky a audiovizuálnych monitorov, vyhotovenie náučných programov, úprava vonkajšieho priestoru pri pamätnom kameni národného parku s nástupom na náučný chodník a archeologická expozícia v jaskyni) sa spracoval projekt na štrukturálne fondy EÚ.
- Inštalácia novej stálej výstavy vo vstupnom areáli Ochtinskej aragonitovej jaskyne. Vernisáž výstavy bola dňa 27. októbra 2004 v rámci vedeckého kolokvia pri príležitosti 50. výročia objavenia jaskyne. Výstava pozostáva z troch hlavných častí: Jaskyne na Slovensku, Svetové prírodné a kultúrne dedičstvo, Ochtinská aragonitová jaskyňa. Určená je pre návštevníkov jaskyne a dopĺňa jej prehliadku. Na základe odborného scenára, ktorý pripravila Správa slovenských jaskýň, výstavu inštalovali pracovníci Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva.
- Príprava a výroba náučného filmu o jaskynnej faune – bezstavovcoch. Filmový dokument sa vyhotovil v spolupráci s Ústavom biologických a ekologických vied Prírodovedeckej fakulty UPJŠ v Košiciach. Jaskyňa Domica a Ardovská jaskyňa, z ktorých pochádzajú prezentované formy kavernikolných organizmov, sa vybrali ako reprezentatívne lokality pre náučnú prezentáciu vedeckého poznávania a ochrany jaskynných bezstavovcov. Film bol dodaný na DVD-nosiči a je spracovaný v slovenskej a anglickej verzii. Využívať sa bude najmä v náučnom centre vo vstupnom areáli jaskyne Domica.
- Organizácia vedeckého kolokvia pri príležitosti 50. výročia objavenia Ochtinskej aragonitovej jaskyne. Vedecké kolokvium sa uskutočnilo v dňoch 27. – 28. októbra 2004 v SEV SAŽP Drieňok na Teplom Vrch. Prítomných bolo 55 účastníkov zo Slovenska, Česka, Poľska a Maďarska. V rámci odborného programu odznelo 14 referátov, ktoré prezentovali najnovšie poznatky z výskumu a monitoringu Ochtinskej aragonitovej jaskyne, ako aj odborné správy o jej histórii, ochrane a praktickej starostlivosti. Publikované sú v zborníku Slovenský kras, ročník 42. Súčasťou kolokvia bolo aj otvorenie novej stálej výstavy vo vstupnom areáli Ochtinskej aragonitovej jaskyne a slávnostná prehliadka jaskyne.
- Organizácia 8. medzinárodného sympózia o pseudokrase pod záštitou Medzinárodnej speleologickej únie. 8. medzinárodné sympóziu o pseudokrase pod záštitou Medzinárodnej speleologickej únie (UIS) sa uskutočnilo v dňoch 25. – 29. mája 2004 v SEV SAŽP Drieňok na Teplom Vrchu za účasti 51 odborníkov z 10 štátov Európy. Odznelo 18 referátov, vystavené boli 3 postery a uskutočnili sa 4 exkurzie (Drienčanský kras, Pohanský hrad, Krupinská planina a jaskyne Slovenského krasu). V rámci sympózia sa uskutočnilo zasadnutie Komisie UIS pre pseudokras. Zo sympózia sa zostavil a vydal zborník referátov.
- Organizácia 9. odborného seminára pre pracovníkov sprístupnených jaskýň, ktorý sa uskutočnil v dňoch 22. – 24. marca 2004 v rekreačnom zariadení Kamenný mlyn pri

Plaveckom Štvrtku. Program seminára pozostával z prednášok o paleokrasových javoch Devínskych Karpát, chiropterofaune jaskýň Malých Karpát a jej ochrane, paleontologických nálezoch kostí jaskynných medved'ov na Slovensku a problematike ochrany jaskýň (ochranné pásma jaskýň, uzatváranie vchodov významných a ohrozených jaskýň, čistenie jaskýň, speleologická strážna služba, prípady poškodenia sintrovej výplne a nelegálneho zberu chránenej fauny v jaskyniach riešené v spolupráci Policajným zborom SR). Súčasťou programu bola exkurzia do príľahlých častí Malých Karpát – Plaveckého krasu a krasu Devínskych Karpát.

- Organizácia 4. seminára speleologickej strážnej služby, ktorý sa uskutočnil v dňoch 12.–13. novembra 2004 v Pružinej v CHKO Strážovské vrchy. Prítomných bolo 55 účastníkov – členov Slovenskej speleologickej spoločnosti. Odznali prednášky o bezpečnosti pohybu v podzemí, prvej pomoci, ochrane jaskynných biotopov, aktuálnych otázkach organizácie speleologickej strážnej služby, jaskyniach CHKO Strážovské vrchy. Súčasťou programu bola aj exkurzia do Pružinskej dúpnej jaskyne.

4.7. EDIČNÁ ČINNOSŤ, PROPAGÁCIA A PUBLICITA JASKÝŇ

- Zostavenie a vydanie časopisu *Aragonit*, číslo 9.
- Zostavenie a vydanie zborníka referátov zo 4. vedeckej konferencie „Výskum, využívanie a ochrana jaskýň“. Obsahuje 30 referátov týkajúcich sa geológie a geomorfológie; paleokrasu a paleoenvironmentálneho vývoja krasu; mineralógie, geochemie a rádioaktivity jaskynného prostredia; speleoklimatológie; biospeleológie; ochrany, histórie a dokumentácie jaskýň.
- Zostavenie a vydanie zborníka Slovenský kras, ročník 42 pri príležitosti 50. výročia objavenia Ochtinskej aragonitovej jaskyne (spoluvydavateľ: Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva). Zahŕňa štúdie s najnovšími poznatkami z výskumu a monitoringu Ochtinskej aragonitovej jaskyne, ako aj odborné správy o jej histórii, ochrane a praktickej starostlivosti.
- Zostavenie a vydanie zborníka referátov z 8. medzinárodného sympózia o pseudokrase. Obsahuje 17 referátov týkajúcich sa geológie, geomorfológie, biospeleológie, speleoarcheológie, histórie a ochrany pseudokrasových jaskýň.
- Priebežne podľa potreby sa zabezpečuje tlač a dotlač pohľadníc, skladačiek a iných materiálov o jednotlivých sprístupnených jaskyniach. Zabezpečilo sa vydanie populárno-náučných brožúr o Dobšinskej ľadovej jaskyni, Jasovskej a Važeckej jaskyni.
- Zostavenie a vydanie prezentačnej skladačky „Domica – Baradla, Ramsarská lokalita“ v spolupráci so Správou Aggteleckého národného parku v Maďarsku.
- Príprava publikácie „Jaskyne Slovenského krasu – svetové prírodné dedičstvo“ (vydanie v roku 2005 pri príležitosti 10. výročia zapísania lokality do svetového prírodného dedičstva). Spracovala sa textová časť publikácie podľa jednotlivých kapitol (Krajina Slovenského krasu, Voda v krase, Jaskyne a priepasti, Kamenná krása jaskýň, Jaskynná mikroklima, Život v jaskyniach, Praveký človek a jaskyne, Ochrana a starostlivosť o jaskyne, Najvýznamnejšie jaskyne vo svetovom dedičstve).
- Prezentácia sprístupnených jaskýň a svetového dedičstva. Správa slovenských jaskýň sa v rámci svojich marketingových aktivít zúčastnila ako samostatný vystavovateľ troch medzinárodných výstav a veľtrhov Slovakiatour v Bratislave (15. – 18. 1. 2004), Holiday World v Prahe (12. – 15. 2. 2004) a Tour & Travel vo Varšave (23. – 25. 9. 2004), na ktorých prezentovala sprístupnené jaskyne ako náučné lokality s dôrazom na jaskyne zaradené do svetového dedičstva. Vykonali sa aj organizačné práce súvisiace so zabezpečovaním účasti na výstavách začiatkom roku 2005 (Slovakiatour 2005, Bratislava; Utazás, Budapešť).

- Po odsúhlasení príslušnými dopravnými inšpektorátmi sa osadili trvalé dopravné značenia na prístupových komunikáciách k Demänovskej jaskyni slobody, Demänovskej ľadovej jaskyni, Važeckej jaskyni a Dobšinskej ľadovej jaskyni. Zabezpečila sa výroba smerových tabúľ aj pre ostatné jaskyne, ktoré sa budú umiestňovať podľa potreby v prípade ich poškodenia alebo odcudzenia.

4.8. ZAHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA

- Zabezpečenie činností vyplývajúcich z členstva organizácie v Medzinárodnej asociácii sprístupnených jaskýň (ISCA) a členstva Slovenska v Medzinárodnej speleologickej únii (UIS). Organizácia uhradila členské poplatky a zabezpečuje príslušnú písomnú agendu.
- Spolupráca a koordinácia činností s Agentúrou ochrany prírody a krajiny Českej republiky, Speleologickým inštitútom v Budapešti, Správou Aggteleckého národného parku a Správou Národného parku Bukové hory v Maďarsku pri zabezpečovaní ochrany, prevádzky, environmentálnej výchovy a prezentácie jaskýň. Zástupcovia organizácie sa pravidelne zúčastňovali zasadnutí spoločnej slovensko-maďarskej komisie pre ochranu prírody. V rámci pracovného stretnutia Správy slovenských jaskýň, Správy Národného parku Slovenský kras a Správy Aggteleckého národného parku dňa 25. 3. 2004 v Jasove sa zhodnotila doterajšia spolupráca a určili sa hlavné okruhy ďalšej spolupráce: sledovanie kvality vody jaskynnou systéme Domica – Baradla, overenie hydrologickej spojitosti jaskyne Vass Imre a jaskyne Milada, koordinácia ochranných aktivít v projektovaných ochranných pásmach jaskýň Domica a Baradla a iné. Pracovné stretnutie s českými jaskyniarimi sa uskutočnilo v septembri 2004 v oblasti Národného parku Malá Fatra.
- Koordinácia a rozvoj speleoklimatického monitoringu v jaskyniach v spolupráci Geografickým inštitútom Wroclawskej univerzity (Poľsko). Od februára 2003 a počas roku 2004 sa diplomanti a doktorandi Wroclawskej univerzity spracovávajú výsledky základných klimatických meraní z Dobšinskej a Demänovskej ľadovej jaskyne. V Dobšinskej ľadovej jaskyni sa využíva zapožičaná monitorovacia technika a spoločný výskum sa rozšíril o sledovanie termiky a dynamiky ľadu.
- Prezentácii činnosti Správy slovenských jaskýň na I. medzinárodnej konferencii o ľadových jaskyniach v Rumunsku, ktorá sa konala v dňoch 29. 2. – 3. 3. 2004 v Capusi (v blízkosti Cluj-Napoca). Zástupcovia organizácie sa prezentovali formou jedného referátu a troch posterov. Súčasťou programu bola aj exkurzia do ľadovej jaskyne Scarisoara. Správa slovenských jaskýň bola požiadaná o organizovanie 2. medzinárodnej konferencie o ľadových jaskyniach v roku 2006.
- Účasť zástupcov organizácie na sympóziu a zasadnutí rozšíreného výboru Medzinárodnej asociácie sprístupnených jaskýň (ISCA), ktoré sa konali v Taliansku pri jaskyni Frasassi v dňoch 16. – 19. 9. 2004. Prerokovaný, avšak zatiaľ neschválený návrh tzv. „Frasassi charty“ usmerňuje výskumné činnosti pred sprístupnením jaskýň a ochranné činnosti súvisiace s ich prevádzkovaním.

Tab. 2. Prehľad priamych finančných nákladov na jednotlivé činnosti organizácie zo štátneho rozpočtu v roku 2004.

Činnosť organizácie	Finančné náklady v tis. Sk
Výskumná činnosť a monitoring	391
Praktická ochrana a starostlivosť o jaskyne	1 347
Investičné akcie, výstavba a údržba objektov a technických zariadení	4 500
Dokumentácia a informačné systémy	82
Environmentálna výchova a odborné podujatia	809
Edičná činnosť	353

Zahraničná spolupráca	128
Spolu:	7 610

5. ROZPOČET ORGANIZÁCIE

Správa slovenských jaskýň ako príspevková organizácia financuje svoju hlavnú činnosť z pridelenej dotácie zo štátneho rozpočtu. Prostriedky na prevádzku sprístupnených jaskýň, údržbu a budovanie ich vstupných areálov i technickej infraštruktúry v podzemí, ako aj na iné doplnkové služby pre návštevníkov jaskýň zabezpečuje aj podnikateľskou činnosťou schválenou zriaďovateľom. Špecifický spôsob financovania organizácie je, že jej činnosti sú kryté nielen z rozpočtu, ale aj z prostriedkov získaných z podnikateľskej činnosti. Tomu zodpovedá aj percentuálne rozdelenie nákladových a výnosových položiek v účtovníctve. Účtuje sa podľa vnútropodnikovej smernice na členenie nákladov a výnosov, ktorú schválil nadriadený štátny orgán. Výsledkom sú účtovné ukazovatele, ktoré sú členené na hlavnú činnosť a podnikateľskú činnosť.

Tab. 3. Účtovné ukazovatele za hlavnú činnosť organizácie.

Výnosy z hlavnej činnosti	r. 2004	v tis. Sk
1. Prevádzkové dotácie		8 700
(schválený rozpočet od Ministerstva životného prostredia SR)		
2. Výnosy z prenájmu		90
(výnosy z prenájmu budov podľa zmlúv)		
3. Ostatné výnosy		173
(v tom úhrady za poisťné udalosti, úroky z bežného účtu)		
VÝNOSY SPOLU		8 963
Náklady na hlavnú činnosť	r. 2004	v tis. Sk
1. Spotreba materiálu, energie a ostatných neskladovaných dodávok		1 561
(v tom pohonné hmoty, elektromateriál, drobný hmotný majetok, ochranné pomôcky, elektrická energia, voda, plyn, knihy a tlač, propagačný materiál, náklady na spoje)		
2. Služby		5 970
(v tom náklady na opravy a údržbu, cestovné, reprezentačné, propagačné služby, školenia, nájmy, software)		
3. Osobné náklady		5 771
(v tom mzdové náklady, ostatné osobné náklady, odvody do poisťovní, sociálny fond)		
4. Iné náklady		3 629
(v tom ostatné dane a poplatky, pokuty a penále, odpisy investičného majetku, manká a škody, poistenie majetku, poplatky finančného styku)		
NÁKLADY SPOLU		16 931

Za sledované obdobie hlavná činnosť vykázala stratu. Podľa zákona o rozpočtových pravidlách sa strata z hlavnej činnosti v plnej výške hradí zo zisku z podnikateľskej činnosti. Z rozpočtu zriaďovateľa – v našom prípade z 8 700 tis. Sk – boli financované hlavné úlohy úseku ochrany jaskýň, ako aj mzdy zamestnancov tohto úseku. Náklady nad rámec rozpočtu boli financované zo zisku z podnikateľskej činnosti.

Tab. 4. Účtovné ukazovatele za podnikateľskú činnosť.

Výnosy z podnikateľskej činnosti	r. 2004	v tis. Sk
1. Tržby za poskytnuté služby (v tom služby za vstupné, foto-video, speleoterapiu, zmenárenskú službu, poplatky za parkovanie)		56 568
2. Tržby za predaj obchodného tovaru (predaj suvenírov, máp, kníh, pohľadníc, bufetový predaj – malé občerstvenie)		5 779
3. Ostatné výnosy (v tom výnosy za úhrady z poisťných udalostí, úroky z bežného účtu, nájmy, predaj materiálu)		528
VÝNOSY SPOLU		62 875
Náklady na podnikateľskú činnosť	r. 2004	v tis. Sk
1. Spotreba materiálu, energie a ostatných neskladovaných dodávok (v tom pohonné hmoty, elektromateriál, drobný hmotný majetok, ochranné pomôcky, elektrická energia, voda, knihy tlač, propagačný materiál, náklady na spoje, predaný tovar)		7 622
2. Služby (v tom náklady na opravu a údržbu jaskýň a areálov, cestovné, reprezentačné, propagačné služby, školenia, nájmy, software)		12 478
3. Osobné náklady (v tom mzdové náklady, ostatné osobné náklady, odvody do poisťovní, sociálny fond)		20 522
4. Iné náklady (v tom dane a poplatky, pokuty a penále, odpisy investičného majetku, manká a škody, poistenie majetku, poplatky finančného styku, náklady na predaný tovar)		6 132
NÁKLADY SPOLU		46 754
HOSPODÁRSKY VÝSLEDOK		16 121
19 % daň z príjmu zo základu 16 121 tis. Sk		3 063
Hospodársky výsledok po zdanení		13 058
Čistý zisk po odpočítaní straty z hlavnej činnosti /-7 968 tis. Sk/		5 090

Čistý zisk je predmetom delenia:

- a) povinný prídel do sociálneho fondu,
- b) prídel do rezervného fondu.

Prostriedky z rezervného fondu sú použité hlavne na investície, t. j. na modernizáciu a rekonštrukciu vstupných areálov, sociálnych zariadení, ozvučovacích systémov v jaskyniach a na ďalšie finančne náročnejšie investičné akcie.

Správa slovenských jaskýň vo vykazovanom období dostala dotáciu na kapitálové výdavky zo štátneho rozpočtu vo výške 4 500 tis. Sk na dobudovanie nového vstupného

areálu Harmaneckej jaskyne, vrátane prívodných inžinierskych sietí a ČOV. Poskytnuté finančné prostriedky sa vyčerpali v plnej výške.

Tab. 5. Odvod finančných prostriedkov do štátneho rozpočtu.

Odvod finančných prostriedkov do štátneho rozpočtu za rok 2004	v tis. Sk
a) daň z pridanej hodnoty za podnikateľskú činnosť	6 823
b) preddavky na daň z príjmov	3 264
c) preplatok dane z príjmov za zdaňovacie obdobie roku 2004	- 91
S P O L U :	9 996

Údaje uvedené v tabuľkách sú prevzaté z *Výkazu ziskov a strát* zostaveného k 31. 12. 2004. Každoročne sa predkladá Ministerstvu životného prostredia SR a Ministerstvu financií SR. Údaje o odvodoch do štátneho rozpočtu sú prevzaté z daňových priznaní k DPH za rok 2004 z Hlavnej knihy zostavenej k 31. 12. 2004 a z daňového priznania k dani z príjmov právnických osôb za rok 2004.

6. PERSONÁLNE OTÁZKY

Činnosť Správy slovenských jaskýň v roku 2004 zabezpečovali nasledovné organizačné zložky: útvar riaditeľa, úsek ochrany jaskýň, úsek prevádzky jaskýň a marketingu (vrátane 12 prevádzok sprístupnených jaskýň), technicko-servisný úsek a ekonomický úsek. Organizačná štruktúra tvorí prílohu č. 1.

Počet stálych zamestnancov bol v roku 2004 naplnený v súlade s potrebami jednotlivých úsekov. Zamestnanci sa prijímali len na uvoľnené pracovné miesta, okrem novovytvoreného na funkciu biospeleológa v úseku ochrany jaskýň, ktorá sa obsadila výberovým konaním. Tak ako každý rok, aj v roku 2004 počas turistickej sezóny a najmä v letných mesiacoch s vyššou návštevnosťou, je na prevádzkach sprístupnených jaskýň prechodne nepostačujúci počet zamestnancov. Táto situácia sa rieši prijatím sezónnych zamestnancov – brigádnikov do funkcie sprievodca a predavač v bufete. Sezónni zamestnanci sa prijímali na dobu určitú, na jeden alebo dva mesiace, v ojedinelých prípadoch na šesť až osem mesiacov.

Tab. 6. Stav zamestnancov v roku 2004

Priemerný evidenčný počet zamestnancov	
prepočítaný	vo fyzických osobách
103	103

V priebehu roka 2004 sa skončil pracovný pomer s piatimi zamestnancami: štyria zamestnanci rozviazali pracovný pomer dohodou, z toho jeden odišiel na starobný dôchodok a jednému zamestnancovi uplynula doba určitá. Na uvoľnené pracovné miesta sa prijali 3 zamestnanci. Organizácia nezamestnávala žiadneho zamestnanca so ZPS.

Tab. 7. Počet zamestnancov podľa organizačných útvarov k 31. 12. 2004

Organizačný útvar	Počet zamestnancov	
	Spolu	z toho ženy
Útvar riaditeľa	5	4

Úsek ochrany jaskýň	10	3
Úsek prevádzky jaskýň a marketingu	44	17
Technicko-servisný úsek	15	4
Ekonomický úsek	6	6

Tab. 8. Veková štruktúra zamestnancov k 31. 12. 2004

Vek	Počet
do 20 r.	1
21 – 30 r.	12
31 – 40 r.	25
41 – 50 r.	27
51 – 60 r.	12
nad 60 r.	3

Tab. 9. Vzdelanostná štruktúra zamestnancov k 31. 12. 2004

Stupeň vzdelania	Počet
Základné	2
stredné odborné	10
úplné stredné všeobecné	4
úplné stredné odborné	46
vysokoškolské	17
vedecká výchova	1

V oblasti sociálnej politiky organizácia tak ako v minulých rokoch prispievala zamestnancom z prostriedkov sociálneho fondu na stravné a na úhradu výdavkov na dopravu do a zo zamestnania, poskytovala aj bezúročné pôžičky.

V súvislosti so zlepšením pracovných podmienok zamestnancov sa vykonali viaceré úpravy priestorov na prevádzkach sprístupnených jaskýň, ako aj v sídle organizácie v Liptovskom Mikuláši. Vybuďoval sa nový vstupný areál Harmaneckej jaskyne, v Demänovskej jaskyni slobody sa zrekonštruovala sprievodcovská miestnosť, úpravami priestorov vo vstupnom objekte Dobšinskej ľadovej jaskyne sa skvalitnila a zjednodušila organizácia práce zamestnancov. V sídle organizácie sa upravili priestory prízemnia a suterénu, kde sa vybuďovala šatňa pre zamestnancov úseku ochrany jaskýň. Naďalej sa zabezpečovala doprava sprievodcov – brigádnikov do zamestnania na prevádzku Dobšinskej ľadovej jaskyne.

V oblasti vzdelávania organizácia zabezpečila aj v roku 2004 účasť zamestnancov na školeniach, hlavne v súvislosti so zmenami v legislatíve a preškoľovaním zamestnancov vyplývajúcich zo zákonov.

Tab. 10. Prehľad školení v roku 2004

Názov školenia	Počet školení	Spolu účastníkov
Zákon o sociálnom poistení	2	1
Elektrotechnické normy	3	2
Povinné preškolenie odborne spôsobilých osôb o org. čin. vlády a ústredia št. správy	1	2
Účtovníctvo príspevkových organizácií	2	4
Pracovné právo, ochrana os. údajov	2	1

Daň z pridanej hodnoty	4	3
Štátna pokladnica	1	2
Majetok	2	3
Práca vo výškach	1	2
Registratúra	1	1
Verejné obstarávanie	1	1
El. normy	1	1
Zákon č. 382/2004 Z.z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch	1	1
Inventarizácia	1	2
Informačný systém	6	3
Vodiči referentských vozidiel	1	45

7. CIELE A PREHĽAD ICH PLNENIA

Správa slovenských jaskýň ako odborná organizácia ochrany prírody v rezorte Ministerstva životného prostredia SR plní vo vzťahu k zriaďovateľovi a verejnosti tieto hlavné ciele:

- zabezpečuje dôslednú ochranu a praktickú starostlivosť o prírodné pamiatky a národné prírodné pamiatky – jaskyne a ich geosystémy na základe výsledkov aplikovaného výskumu a monitoringu ich prírodného prostredia, praktickými opatreniami i environmentálnou výchovou sa snaží vytvoriť preventívne opatrenia voči negatívnym antropogénnym zásahom v jaskyniam, v prípade potreby v spolupráci s orgánmi štátnej správy rieši nežiaduce situácie a podľa možností odstraňuje a revitalizuje negatívne antropogénne prejavy v jaskyniach,
- zabezpečuje správu jaskýň ako vlastníctva štátu,
- využíva sprístupnené jaskyne ako náučné lokality pre širokú domácu i zahraničnú verejnosť v súlade s cieľmi štátnej environmentálnej politiky, spolu so zdravotníckymi zariadeniami realizuje liečebné pobyty najmä pre deti s broncho- a astmatickými chorobami.

Na základe niekoľkoročnej výchovy a nadobúdanie viacročnej praxe vlastných odborníkov v prepojení na širšiu medzinárodnú spoluprácu možno konštatovať, že výsledky činnosti organizácie dosahujú uspokojivú úroveň ochrany, výskumu, monitoringu, dokumentácie a starostlivosti o jaskyne, ktorú možno zrovnávať s vyspelými jaskyniarskymi krajinami sveta. Túto skutočnosť možno preukázať nielen prehliadkami jaskýň, ale aj mnohými výsledkami výskumných a odborných činností, edično-propagačnou činnosťou i napojením organizácie na medzinárodnú spoluprácu.

Návštevnosť sprístupnených jaskýň v roku 2004 dosiahla takmer 650-tisíc osôb. Vzhľadom na rok 2003 sa návštevnosť jaskýň znížila o 42 830 osôb (pokles návštevnosti zaznamnali aj mnohé iné subjekty cestovného ruchu na Slovensku, navyše z dôvodu výstavby nového vstupného areálu bola zatvorená Harmanecká jaskyňa). Na základe analýz a odborných posudkov má každá jaskyňa stanovenú únosnosť a limity návštevnosti tak, aby nedochádzalo k trvalejším speleoklimatickým zmenám, ktoré by mohli následne spôsobiť narušenie tvorby sintrovej a aragonitovej výplne alebo ich postupnú deštrukciu. V súčasnosti žiadna zo sprístupnených jaskýň nemá prekročený limit únosného zaťaženia. Iba návštevnosti Ochtinskej aragonitovej jaskyne, Dobšinskej ľadovej jaskyne a Demänovskej ľadovej jaskyne v letných mesiacoch júl a august sa do značnej miery približujú uvedeným limitom.

Pri realizácii speleoterapie a ozdravovacích speleoklimatických pobytov vo vybraných sprístupnených jaskyniach organizácia spolupracuje so zdravotníckymi organizáciami, ktoré majú akreditáciu na tieto liečebné metódy. V minulých rokoch sa liečebné pobyty

v jaskyniach vykonávali bez závažnejších problémov. Organizácia zabezpečila všetky podmienky nevyhnutné na bezpečný pobyt frekventantov liečby v podzemí.

8. HODNOTENIE A ANALÝZA VÝVOJA ORGANIZÁCIE V ROKU 2004

Ako vyplýva zo štatútu organizácie, Správa slovenských jaskýň plní celospoločenské úlohy v súlade so záujmami štátnej ochrany prírody v nadväznosti na zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. V zmysle strategických cieľov organizácie i vyhodnotenia plánu hlavných úloh sa úlohy v roku 2004 splnili. Na základe periodického hodnotenia výskumu za roky 2000 – 2003, ktoré sa uskutočnilo v decembri 2004, Správa slovenských jaskýň obdržala osvedčenie ministra školstva SR o spôsobilosti vykonávať výskumné činnosti v celom rozsahu zamerania úseku ochrany jaskýň.

Rozvoj odborných činností, ochrany a praktickej starostlivosti sa od polovice 90. rokov minulého storočia postupne rozvinul do roviny zabezpečovania výskumu a monitoringu jaskýň, ako aj praktickej aplikácie dosiahnutých výsledkov podľa požiadaviek riešenia praktických úloh ochrany prírody. Nároky na činnosť organizácie sa zvýšili po rozšírení jej pôsobnosti na všetky jaskyne v Slovenskej republike od začiatku roka 2002. Podľa finančných možností sa zabezpečili najdôležitejšie z toho vyplývajúce personálne i materiálne potreby rozvoja organizácie. Od začiatku roka 2004 sa obsadilo funkčné miesto biospeleológa, čo súvisí s rozvojom odborných činností organizácie. Pozitívne možno hodnotiť aj vykonané činnosti a finančné prostriedky vložené do výstavby, opráv a udržiavania prehliadkových trás sprístupnených jaskýň a ich vstupných areálov. Takisto rozvoj informačných technológií, vrátane prevádzok sprístupnených jaskýň, sa začína kladne prejavovať v každodenných činnostiach organizácie.

V posledných rokoch sa každoročne zvyšuje príjem z obchodnej činnosti na prevádzkach jaskýň, čo súvisí realizáciou marketingovej činnosti v sprístupnených jaskyniach. V rámci prevádzok jaskýň sa počas sledovaného obdobia vyskytlo len niekoľko sťažností, ktoré sa po preskúmaní ukázali ako neopodstatnené, resp. sa vyriešili. Výsledky kontrol rôznych subjektov v posledných rokoch, najmä daňového úradu a Najvyššieho kontrolného úradu SR, preukázali nedostatky len formálneho charakteru a potvrdili oprávnenosť nakladania s finančnými prostriedkami na strane príjmov i výdajov.

Priaznivý hospodársky výsledok umožňuje tvorbu finančných zdrojov potrebných na investičnú činnosť, ktorá je zo štátneho rozpočtu podporovaná iba v obmedzenej miere. Na financovanie viacerých úloh sa pripravili projekty štrukturálnych fondov EÚ. Financovanie organizácie vo vzťahu k verejným financiám je značne úsporné.

9. HLAVNÉ SKUPINY UŽÍVATEĽOV VÝSTUPOV ORGANIZÁCIE

Na Slovensku je v súčasnosti známych vyše 5000 jaskýň – prírodných pamiatok. Najvýznamnejšie z nich sú vyhlásené za národné prírodné pamiatky. Jaskyne Slovenského krasu, ako aj Ochtinská aragonitová jaskyňa a Dobšinská ľadová jaskyňa, sú zaradené do svetového prírodného dedičstva UNESCO. V zmysle Ústavy Slovenskej republiky sú všetky jaskyne vo vlastníctve štátu. Ochranu a starostlivosť o tieto významné prírodné fenomény garantuje a vykonáva štát, čo realizuje a zabezpečuje Správa slovenských jaskýň ako špecializovaná odborná organizácia ochrany prírody zriadená Ministerstvom životného prostredia SR. Pri svojej činnosti využíva dlhoročné praktické skúsenosti získavané od vzniku Správy slovenských jaskýň v roku 1970. V rámci zabezpečovania ochrany jaskýň Správa slovenských jaskýň spracováva aj odborné stanoviská, vyjadrenia a posudky pre rozhodnutia príslušných orgánov štátnej správy týkajúce sa výskumu, prieskumu a využívania jaskýň,

aktivít cestovného ruchu, ťažobnej, stavebnej, poľnohospodárskej alebo inej činnosti v krasových územiach, resp. v okolí jaskýň a ich ochranných pásmach.

Správa slovenských jaskýň zabezpečuje prevádzku 12 sprístupnených jaskýň – náučných lokalít. V posledných rokoch služby organizácie využije ročne 650- až 700-tisíc návštevníkov, pričom viac ako polovica z nich je zo zahraničia. Preto organizácia sa veľkou mierou podieľa na prezentácii našich prírodných krás Slovenskej republiky voči zahraničiu. Okrem sprievodného slova v jaskyni sú pre návštevníkov jaskýň na peších prístupových trasách inštalované náučné chodníky, v interiéri vstupných areálov jaskýň stále výstavy a expozície, čím návštevníci dostávajú komplexný pohľad o jaskyniach a dôvodoch ich ochrany, ako aj o prírodných hodnotách okolitých chránených území.

V rámci vedeckého výskumu a monitoringu sa činnosťou organizácie získavajú nové poznatky o geologických, geomorfologických, hydrologických, speleoklimatických a biospeleologických pomeroch v jaskyniach, ktoré výrazne prispievajú k detailnejšiemu spoznávaniu jaskýň a krasových javov na Slovensku, ako aj pri spracovávaní projektov ich ochrany a riešení ďalších praktických aplikačných úloh. Pri riešení viacerých špecifických karsologických a speleologických úloh organizácia spolupracuje na základe dohôd o vedeckej spolupráci s viacerými domácimi i zahraničnými inštitúciami (Prírodovedecká fakulta UPJŠ v Košiciach, Geologický ústav AV ČR v Prahe, Geologický ústav PAV vo Varšave, Wroclawská univerzita a i.). Výsledky odborných činností sa pravidelne prezentujú na vedeckých konferenciách, publikované sú v zborníkoch referátov, odbornom časopise Správy slovenských jaskýň, ako aj iných speleologických a ochranárskych periodikách doma i v zahraničí.

Výsledky odborných činností Správy slovenských jaskýň využívajú viaceré vedecké ústavy a inštitúcie, vysokoškolské i stredoškolské pracoviská, prírodovedné múzeá, organizácie štátnej ochrany prírody i dobrovoľné jaskyniarske a ochranárske združenia a organizácie. Takisto sa využívajú pri spracovávaní projektov alebo hodnotiacich posudkov k realizácii ťažobnej, stavebnej, poľnohospodárskej a inej antropogénnej činnosti, ako aj k rozvoju aktivít cestovného ruchu s cieľom trvalo udržateľného využívania krasových území a jaskýň.

Vo vybraných sprístupnených jaskyniach (Bystrianska jaskyňa, Jasovská jaskyňa, Belianska jaskyňa) sa na základe medzirezortnej dohody medzi Ministerstvom životného prostredia SR a Ministerstvom zdravotníctva SR z roku 1998 realizuje vykonávanie speleoterapeutických pobytov, ktorých technickú úpravu a bezpečnosť pobytu frekventantov liečby v podzemí zabezpečuje Správa slovenských jaskýň.